

Bijlage 1

Redengevende omschrijvingen cultuurhistorisch waardevolle objecten en monumenten

Cultuurhistorisch waardevolle objecten

Keersop 24, Dommelen

Langgevelboerderij, gebouwd of verbouwd in 1852, onder zadeldak met wolfseinden, gedekt met riet. Langsdeelschuur tegen achterzijde van de boerderij, waardoor de basis van het complex een soort van rechte '4' of 'S' maakt.

Lange voorgevel opgebouwd uit wit geschilderde bakstenen in een kruisverband. Grijs, gepleisterde plint en diverse langwerpige staafankers. Linkerdeel van de gevel met woongedeelte. Centrale deur met kraaldelen boven betonnen drempel en korte neuten. De deur is geschilderd in zandlopervorm met witte achtergrond, rode zandloper en gouden cirkel in het midden. Tweeruits bovenlicht. Links en rechts van de deur een 24-ruits schuifvenster met luiken, geschilderd in hetzelfde motief als de voordeur. Onder deze vensters een baksteenopvulling met daaronder een halfsteense rollaag die duidt op hergebruik en/of herplaatsing van de vensters. Rechts van het rechtervenster een deur met steense segmentboog. Rechts daarvan drie verdiepte vierruits stalvensters met wit geschilderde betonnen lekdorpels. Rechts van de stalvensters een dubbele houten deur die de gehele hoogte van de gevel beslaat. Rechts hiervan drie hoge zesruitsvensters met wit geschilderde bakstenen lekdorpels. Uiterst rechts in de gevel een glas-paneeldeur met bovenlicht. Het paneel is beschilderd in zandlopermotief, vergelijkbaar met de andere deuren in de gevel. Linkerzijgevel aan de straatzijde wit gepleisterd en met jaartalankers "1852". Begane grond met centraal links een rechthoekig achtruitsvenster. Links een deur of venster (door begroeiing niet goed zichtbaar). Zolderverdieping met klein vierkant vierruitsvenster. Achtergevel deels bebouwd met de langsdeelschuur. Rechterdeel wit geschilderde bakstenen. Achterdeur bestaat uit twee delen, waarvan de onderdeur met zandlopermotief. Links daarvan een vierruitsvenster, rechts een breed drieledig venster, bestaande uit drie segmenten met elk vier ruiten. Eén lange wit geschilderde bakstenen lekdorpel. Rechts een getralied kelderraam. Zadeldak met wolfseinden gedekt met riet. Rode nokvorstpannen met "apenkot" aan straatzijde. In het dakschild boven de lange voorgevel een dakvenster met links en rechts een dubbel vierruits stolpvenster. Centrale deel met kraaldelen. Rode vorstpannen als lekdorpel. Bakstenen schoorsteen op de nok boven het woongedeelte. Hoge bakstenenschoorsteen in het achterste dakschild, op de hoek met de aangrenzende langsdeelschuur. Langsdeelschuur opgebouwd in lichtrode baksteen. Zadeldak met wolfseinden, bedekt met grijze holle pannen. Lange achtergevel met deur en een viertal (zichtbare) vierruitsvensters met lekdorpels. Boven de deur en de vensters een halfsteense rollaag. Rechterzijgevel (straatzijde) met één vierkantig venster en een deur met roedeverdeling.

Dit complex is cultuurhistorisch waardevol vanwege de goede herkenbaarheid als langgevelboerderij met een langsdeelschuur in een agrarische omgeving. Traditionele symboliek in de vorm van het gebruikte zandlopermotief. Hoewel verbouwingen hebben plaatsgevonden en alleen het uiterlijk is gezien, verwachten we dat een groot aantal elementen uit 1852 of mogelijk ouder zal stammen.

Kerk en pastorie

Eenbeukige neogotische kruiskerk met een lager liggend dwarschip (transept) en een gedeeltelijk ingebouwde toren.

Algemeen

Kerk in de stijl van de neogotiek, gebouwd in 1882. Architect H.J. van Tulder en verbouwd circa 1930. Rode handvormbaksteen geplaatst in kruisverband met snijvoegen. Muizentanding, bakgoten en regenpijpen zijn aan alle zijden van het kerkgebouw identiek.

De kerk is aan de voorzijde verbonden met de naastgelegen pastorie, door middel van een modern poortgebouw met topgevel en zadeldak en een eenlaags volume met plat dak links en rechts daarvan.

Kerk en pastorie worden omgeven door een parkachtige omgeving. Het kerkhof is sinds de bouwdatum in gebruik.

De kerktoren

De toren heeft een vierkant oppervlak, is gedeeltelijk ingebouwd en wordt pas boven het kerkdak volledig zichtbaar. Licht uitspringende plint.

Entree in spitsboog in de voorzijde van de toren geplaatst. Diep kerkportaal, op de grond stoeptegels. Zware houten deuren met sierbeslag zijn naar binnen toe draaiend. Latijnse tekst in siertegel in de rechterwang van het portaal. Wangen bestaan verder uit verspringende getrapte baksteenrijen. Hardstenen latei boven de deuren. Venstertracering in de vorm van een grote cirkel met driebladen en twee kleinere cirkels met driepassen, glas-in-loodramen daarachter. Steense spitsboog met dubbele boog van kraagstenen. Archivolten van rechthoekige en afgeschuinde bakstenen.

Boven de entree (bijna tot aan de nokhoogte van de kap) een verdiept langwerpig spitsboogvenster met venstertracering, bestaande uit montants die het venster in vier delen splitsen en daarboven fijn hardstenen maaswerk. De spitsboog wordt benadrukt met een baksteenversiering van rechthoekige en afgeschuinde bakstenen. Diepe afzaat aan onderzijde. Aan drie zijden twee gekoppelde galmgaten met galmborden die boven het kerkdak uitsteken. Ze hebben de vorm van een dubbele spitsboog en worden aan de bovenzijde verfraaid met een rij kraagstenen. Onder de galmgaten vier smalle langwerpige gevelopeningen.

Boven de galmgaten aan vier zijden het torenuurwerk in een rechthoekige uitsparing die met een uitstekende baksteenlaag wordt omgeven. Fries met twee bakstenen waterlijsten met betonnen hoekoplossingen, waarin op enkele plaatsen spuwers zijn aangebracht. Basis van de spits ligt onder de fries.

Smalle achthoekige torenspits belegd met leien, uitlopend in een pijnappel. Smeedijzeren kruis en torenhaan.

Het middenschip

Verdeling in vijf traveeën, daarachter het transept, gevolgd door het koor. Elke travee gescheiden door een steunbeer met bakstenen afzaat. Tussen elke steunbeer, centraal in de travee een langwerpige spitsboog met venstertracering, bestaande uit montants die de vensters in drie delen splitsen en daarboven fijn hardstenen maaswerk van een grote cirkel met een driepas daarbinnen. Glas-in-loodramen. Aan beide zijden van de ramen tot de bovenzijde van de spitsboog zijn de bakstenen afgeschuind. Steense spitsboog. Afwatering via afzaten van gekantelde bakstenen.

Beëindiging van de wanden door een overhoekse muizentanding tussen twee horizontale uitkragende koppenlagen. Daarboven een bakgoot met zinken bekleding. Aan de achterzijde, voorbij het transept, is op de top van de achtergevel een kleine versiering aangebracht in de vorm van een gemetselde verhoging

met bakstenen ezelsrug en pinakel. Schouders eveneens

met een bakstenen ezelsrug bedekt. In de achtergevel

een diep liggend spitsboogvenster met afzaat en spitsboog.

Het zadeldak is zowel aan de voor- als aan de achterzijde van het transept belegd met rechthoekige leien. Een deel van dit dak omsluit aan de voorzijde een deel van de kerktoren. Twee bescheiden dakramen in een van beide dakvlakken.

Het koor

Tegen de hoge achtergevel is het koor gebouwd. De vier muurvlakken worden door drie steunberen met afzaten aan de top gestut. Naast de centrale steunbeer een hoge smalle schoorsteen, die tot aan de nokhoogte van de kap reikt. In elk muurvlak een spitsboog met 9-ruits voorzetramen. Het bovenste raam, in de top van de spitsboog, is gebogen met een puntige bovenzijde. De beide raamdelen daaronder volgen die ronding aan de bovenzijde. Daarachter glas-in loodramen. Spitsbogen met afgeschuinde bakstenen. Muizentanding zoals bij het middenschip. Eenvoudige bakgoot bekleed met zink en 6-vlaks dakje belegd met rechthoekige leien. Op de daktop een piron met daarop een siersmeedijzeren kruis.

Het transept

Tegen de basis van de topgevels van de transept-armen zijn enkellaags straalkapellen gebouwd. Beide gevels hebben een spitsboog met 4-delige venstertracering, verder zoals de overige ramen in het middenschip. Steense rollaag om de rondingen van de spitsboog. Afwatering via afzaten van gekantelde bakstenen. In de top van de gevels een terugspringend bol gebogen driehoekig schijnvenster met zijn basis aan de onderzijde. Drie steense segmentbogen rondom het venster.

Aan de noordzijde van de kerk, tussen middenschip en transept, een kleine enkellaags aanbouw met toegang. Houten deur met metalen geheng onder een strek. Een smal rechthoekig venstertje met bakstenen afzaat een steens rollaagje. Eenvoudige houten boeiboorden en platdakje.

Aan de achterzijde, voorbij het transept, is op de top van de achtergevel een kleine versiering aangebracht in de vorm van een gemetselde verhoging met bakstenen ezelsrug en pinakel. Schouders eveneens met een bakstenen ezelsrug bedekt. De nok van het transept (dwarsschip) is lager dan die van het middenschip. De verbinding van de daken wordt gevormd door steekkappen. Het zadeldak is belegd met rechthoekige leien.

De straalkapellen en de sacristie en kooromgang

Tegen de transept-armen zijn aan beide zijden twee enkellaagse kapellen gebouwd. Daartegen een klein ondiep volume met blinde muren, dienende als biechtstoel. Achter het koor een enkellaagse uitbouw die dienst doet als sacristie. Eén kapel heeft een rechthoekige basis. De andere heeft aan één zijde een trapeziumvormige basis, gecreëerd door 3 rechte muurvlakken. Laatstgenoemde muren zijn blind. De muurvlakken zijn verdeeld door lichte steunberen. Hoge kapel met diepliggende spitsbogen met vierkante glas-in-loodramen in de twee muurvlakken. Ramen zijn door smalle roeden in drie delen verdeeld. Maaswerk van drielobben aan de bovenzijde. Bovenzijde van de vensters met spitsbogen met daarboven een spitsboog van kraagstenen. Bakstenen afzaat.

Lage kapel met twee rondlichten in de muurvlakken. Aan de bovenzijde ervan een steense rondboog. Aan de bovenzijde ervan een steense rondboog. Boven die rondboog een extra rondboog van kraagstenen. Aan de onderzijde een halfsteense rondboog, waarvan de onderste drie vooruitstekende stenen als lekgoot dienen. Friezen van de kapellen met muizentanding zoals bij het schip van de kerk.

Koor en kapel worden met twee hoge blinde en aflopende muren met elkaar verbonden. De ruimte tussen transeptkapellen en genoemde blinde muren wordt boven afgedekt met een lessenaarsdak.

Twee samengestelde schilddaken op de kapellen, die (dus) verschillend van hoogte zijn. Daken belegd met rechthoekige leien. Dakvenster in de hoge kapel met sierlijk hol gebogen puntdakje. Op de drie nok-einden van beide kapellen zijn met eikenblad en pijnappels versierde pironen aangebracht.

De kooromgang/sacristie is vermoedelijk in latere jaren bijgebouwd. Noordoostelijke muur met twee spitsboogvensters en een houten deur met metalen geheng, met daarboven een boogveld en brede spitsboog. Zuidwestelijke muur met twee spitsboogvensters en een houten deur met geheng onder een strek. Zuidoostelijke muur met stompe hoek heeft spitsboogvensters met getraliede glas-in-loodramen en spitsbogen. Geen muizentanding. Eenvoudig boeiboord en plat dak.

Poortgebouw rechts van de toren

Eenlaags poortgebouw met topgevel en zadeldak, gelegen rechts van de kerktoren. Gevels opgebouwd in hout en veel glazen ruiten. Centrale toegangsdeur.

Eenlaags volume tussen poortgebouw en pastorie

Gevel straatzijde met links twee spitsboogvensters met glas-in-lood. Bakstenen lekdorpels en spitsbogen. Rechts een getoogde houten paneeldeur onder steense segmentboog. Boven de fries een bakstenen ezelsrug. Platdak.

Interieur

Schip en transept-armen met wit gestucte wanden en glas-in-loodramen. Gewelven gesegmenteerd door deels gekleurde ribgewelven. Pilasters, bundelpijlers met kapitelen en grijs geschilderde basementen vormen de basis van de ribgewelven. Glas-in-loodramen, de meeste figuratief, enkele met afbeeldingen.

Altaar op verhoging in het koor. Aan beide zijden in de transept-armen een kapel met altaar. Aan de zijde van de ingang op de verdieping een groot pijporgel op de zangkoorruimte achter houten balustrade.

Beschrijving pastorie

Algemeen

Gelegen aan de zuidzijde van de Sint-Martinuskerk. Gebouwd in 1882/1883. Verbonden met de kerk door een modern wit poortgebouwtje tussen twee enkellaagse volumes met spitsboogramen.

Hoofdvolume betreft een enkellaags dwarshuis onder afgeplat zadeldak. Gevels opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. Het betreft hier een identieke soort baksteen als gebruikt is voor de kerk.

Tegen de linkerzijde een enkellaags volume met topgeveltje.

Voorgevel

Grijze gepleisterde plint. Symmetrische indeling, hoekpilasters en middenrisaliet. Hardstenen stoepje en drempel. Centrale voordeur in licht verdiept portiek met dubbele steense segmentboog. Centrale deel van bovenste segmentboog is anderhalfsteens.

Segmentbogen worden beëindigd met forse geprofileerde sluitstenen aan weerszijden. Fraai bewerkte hoge houten toegangsdeur met dubbele verticale ramen met kathedraalglas achter siersmeedwerk. Geprofileerd getoogd bovenlicht met meerkleurig rechthoekig glas-in-lood.

In de Vlaamse topgevel met schouder-tjes een tweeruits kantelvenster met bovenraam, vergelijkbaar met het bovenlicht boven de deur. In de top van de gevel een betonnen versiering in de vorm van een eikel met twee hogels. Gepleisterde bakstenen afdeklaag.

Aan beide zijden van de voordeur twee T-stolpvensters met geprofileerd en getoogd glas-in-lood bovenraam. Vensters en ramen zijn in het hele gebouw identiek, hebben een steense segmentboog. Centrale deel van bovenste segmentboog is anderhalfsteens. Geprofileerde sluitstenen. Onder de vensters lopen de lekdorpels door in een onderdorpelcordonband. Smeedijzeren sierankers ter hoogte van de balklaag.

Uitkragende fries met siermetselwerk en overhoekse muizentand.

Zijgevels

Zijgevel links wordt centraal onderbroken door een extern gebouwde schoorsteen. Linkerzijgevel heeft op de begane grond een venster, identiek aan de overige vensters, echter zonder geprofileerd bovenraam en zonder sluitstenen. Op de verdieping voor en achter een getoogd zesruits stolpraam

met eenvoudige anderhalfsteense segmentboog en betonnen lekdorpel. Naast de schoorsteen, op de vliering aan de achterzijde een vergelijkbaar venster, met steense segmentboog. Eenvoudige staafankers ter hoogte van de balklaag en de gordingen.

In de rechterzijgevel getoogde T-stolpvensters met bovenramen in spiegelglas en segmentbogen. Begane grond en zolder met anderhalfsteense segmentbogen. Vliering met steense segmentboog. Op de begane grond twee vensters in de achterste helft, op de zolderverdieping twee vensters over de breedte verdeeld en boven op de vliering een centraal venster. De vensters op de begane grond liggen licht verdiept in de muur.

Achtergevel

Tegen de achtergevel een moderne uitbouw met grote moderne ramen en houten omlijsting. In de oorspronkelijke achtergevel is een dakvenster of Vlaamse gevel zichtbaar. Daarop een zadeldakje belegd met leien.

De uitbouw heeft een plansiergoot met zinken bekleding.

Dak

De Vlaamse gevel in de voorgevel heeft een zadeldakje en is bedekt met leien. Het hoofdvolume heeft een geprofi leerde bakgoot. Het dak van de pastorie is met leien belegd. Afgeplatte top. Schoorsteen op de nok van het rechterdeel.

Bijgebouwtje tegen de pastorie

Op de begane grond, centraal in de voorgevel een breed stolpvenster met een getoogd tweeruits bovenraam met glas-in-lood. Steense segmentboog zonder sluitstenen. Een getoogd eenruitsvenster onder steense segmentboog in de top.

Topgevel met schoudertjes. Bakstenen tuitstuk en afdekplaten. Achtergevel met op de verdieping een getoogd houten hijsdeurtje. Zadeldakje belegd met kruispannen.

Berghuisje

In de tuin een eenlaags gebouwtje met zadeldak. Opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een halfsteens verband.

Voorgevel met houten paneeldeur onder zesruits bovenlicht met kathedraalglas. Halfsteense rollaag. Links van de deur twee rechthoekige vensters met middenroede en vier ruitjes met kathedraalglas aan de onderzijden. Zesruits bovenramen met kathedraalglas. Halfsteense rollagen en betonnen lekdorpels.

Rechtergevel met op de begane grond twee vergelijkbare vensters. Smeedijzeren sierankers ter hoogte van de balklaag.

Houten hijsdeur op zolderverdieping.

Daaronder een bakstenen lekdorpel. Houten windveren. Zinken mastgoot. Zadeldak belegd met grijze kruispannen.

Interieur

Meerdere stucplafonds, enkele met een centrale sierplaquette, andere met een eenvoudige lijst.

Omgeving

Aan de voorzijde veel bomen waaronder een forse (oude) beuk, en een Heilig Hartbeeld met siervazen uit 1919 in een perkje met heg en sierplanten. Vijver in de achtertuin.

Bergstraat 3

Inleiding

In 1843 werd nabij de Dommelse watermolen, in opdracht van molenaar J.E. Keunen, een molenhuis annex boerderij gebouwd. Het op dezelfde plaats staande, uit de 17e eeuw daterende molenhuis moest daarvoor worden afgebroken. Een verbouwing rond 1900 heeft het woongedeelte het karakter gegeven van een dorpsherenhuis. Door de toen uitgevoerde gevelbehandeling met gepleisterde gevelgeleding, bloklisenen en fries heeft het pand een enigszins classicistisch accent gekregen. In 1962 is de agrarische bedrijfsruimte, rechts van het woonhuis, gesloopt. Tegen de nieuw gemetselde rechterzijgevel is aan de binnenzijde het oorspronkelijke kopsant gehandhaafd. Tot 1980 is het pand behalve door een boerenfamilie ook door verschillende molenaarsgezinnen bewoond geweest.

Beschrijving

Het eenlaagse pand heeft een rechthoekige plattegrond onder een rieten wolfdak met blauwe opnieuw verbeterde Hollandse pannen op beide dakvoeten. Aan de voorzijde heeft het huis een geprofileerde houten bakgoot; de achterdakvoet loopt uit op een mastgoot van zink. Beide kopgevels

zijn enigszins boven de dakvoeten doorgemetseld en afgedekt met rollagen van baksteen. De symmetrische voorgevel van het huis heeft vijf vensterassen met zij- of hoeklisenen die zijn geaccentueerd en doorgezet in het geprofileerde fries en de boeiplanken. In de middenas is een paneel deur geplaatst met smeedijzeren raamroosters, bronsbeslag en een door het kalf gescheiden ongedeeld bovenlicht. Het

deurkozijn rust op een hardstenen dorpel die aansluit op een voor de gehele gevel liggende hardstenen stoep.

De deur wordt geflankeerd door tweemaal twee eenruits schuifvensters met eenruits bovenlichten. De kozijnen van de voorgevelvensters zijn voorzien van duivejagers en toognagels; de schuifvensterkozijnen hebben bovendien nog luikspinningen, luikpennen en duimsporen. Rond de deur- en vensteropeningen zijn gestucte geprofileerde lijsten aangebracht die aan de bovenzijde worden afgesloten en bekroond door kuiven met florale motieven. Naast het genoemde stucwerk is ook het overige geveloppervlak van bewerkt stucwerk voorzien met name:

- het gevelbasement tot onderkant schuifvensters waarop accoladevormige motieven onder, en ter breedte van de schuifvensterdorpels zijn aangebracht;
- een architraaf met fries waarop, strokende met plaats en breedte van de gevelopeningen, geprofileerde rechthoekige lijstwerken zijn gezet;
- een vlakke gevelbezetting tussen basement en fries, die op regelmatige afstand is geleed door middel van brede horizontale schijnvoegen welke zich doorzetten om de hoeklisenen waardoor deze een blokstructuur vertonen;
- de blokken op de lisenen die binnen vlakke randen beurtelings een schilddakvormige, respectievelijk rusticastructuur hebben.

De linkerzijgevel heeft op de begane grond twee, later ingemetselde, eenruits schuifvensters met ongedeelde bovenlichten alsmede een eenruits venster. Op zolderhoogte twee originele dubbele draaivensters met gedeelde bovenlichten en rustend op hardstenen dorpels; ook deze kozijnen zijn geprofileerd en getoogd zoals bij de voorgevelvensters beschreven. De gevel is vlak gestuct en voorzien van schietankers.

De in 1962 gemetselde rechterzijgevel heeft een eenruits schuifraam met ongedeeld bovenlicht. Op zolderhoogte is een half rond venster ingebracht met een vierruits radiaalverdeling. De achtergevel heeft nog een drietal originele vensters t.w. een eenruits schuifvenster met ongedeeld bovenlicht in een kozijn voorzien van biljoen-profielen; een radvenster uitgevoerd als gietijzer tuimelraam en een klein keldervenster.

De gestucte gevel heeft schietankers. Het woonhuis -interieur laat nog een aantal originele details zien waaronder paneeldeuren en gefigureerde wandtegels. Op zolder zijn nog in gave staat aanwezig vier, van telmerken voorziene, eikenhouten kapsanten. Eveneens zijn op zolder nog zichtbaar de zich in de linkerzijgevel bevindende metselsporen van een klein rond venster en daarboven een fors gedimensioneerd zolderluik.

Waardering

Het object is van architectuurhistorische waarde (vanwege bouwstijl, elementen van classicisme)

en van belang vanwege de zeldzaamheid van het interieur. Het molenhuis is van betekenis vanwege de sociaal-economische ontwikkeling van het dorp en als onderdeel van een groter geheel met cultuurhistorische waarde en beeldbepalende kwaliteiten.

Keersop 32

Inleiding

De in de zuid/oosthoek van de aansluiting Keersop met de Loonderweg gelegen langgevelboerderij is gebouwd in 1763. Het met de linkerzijgevel naar de Keersop gesitueerde pand heeft een aantal verbouwingen ondergaan. Bij de laatste bouwwerkzaamheden in 1985 is de indeling van het woongedeelte gewijzigd en is de oorspronkelijke stal/deel-ruimte bij de woning gevoegd; daarbij is de achtergevel geheel vernieuwd en gewijzigd ingedeeld. De getoogde gietijzeren stalramen van de boerderij zijn toen vervangen door gelijkvormige houten vensters; in de enigszins verlaagde halfronde staldeuropening in de voorgevel is een vast lichtvenster geplaatst. De bescherming geldt vooral de nog oorspronkelijke massavorm en de voor- en zijgevel(s) die het originele aanzien grotendeels behouden hebben. Derhalve wordt de achtergevel niet nader beschreven.

Beschrijving

Het eenlaagse pand heeft een wolfdak met blauwe oud-Hollandse pannen gedekt en voorzien van een zinken mastgoot aan de lange gevel. De gevels zijn voorzien van rechte- en gekrulde schietankers en zijn opgetrokken van veldovensteen in kruisverband. De voorgevel eindigt met een muizentand; de kopgevels zijn voorzien van boerenvlechtwerk dat middels een cementen zoom op de dakbedekking aansluit.

Rechts in de voorgevel bevindt zich een opgeklampte deur met gedeeld bovenlicht onder een koppenrollaag. De deur wordt aan beide zijden geflankeerd door een vierruits schuifvenster met gedeeld bovenlicht, geplaatst onder een dubbele koppenrollaag en op gecementeerde waterdorpels. Oude rollagen boven de met luiken uitgerustte vensters duiden er op dat de twee zesruiters oorspronkelijk wat hoger en breder zijn geweest. Verder naar links in de gevel op de plaats waar de oorspronkelijke staldeuren zich bevonden, een half rond, verticaal in drieën gedeeld, lichtvenster. Aan weerszijden van dit venster een houten getoogd zesruits venster op een gemetselde waterdorpel. De meest linkse as in de gevel wordt gevormd door een tot de muurplaat reikende dubbele rechtgesloten deel deur. De gevel heeft over de volle lengte een cementen zoom. In de rechtergevel is middels ingemetselde zwarte jaartal-stenen de bouw tijd vastgelegd. Nagenoeg centraal in de gevel bevindt zich een schuifvenster als in de voorgevel. Rechts daarvan het eenruits opkamervenster op een gemetselde waterdorpel. Daaronder het oorspronkelijke, zij het nu dichtgemetselde, kelderraam onder een strekse rol. Boven het schuifraam op zolderhoogte een venster identiek aan het opkamervenster.

De linkerzijgevel heeft een gesloten karakter. Inwendig heeft het pand nog enkele originele spantconstructies en de enigszins gewijzigde rookschouw.

Waardering

Het pand is van belang wegens de architectonische gaafheid van delen van het gebouw. In cultuurhistorisch opzicht heeft het object waarde als uitdrukking van een landschappelijktypologische ontwikkeling. Eveneens is het geheel van betekenis wegens de historisch ruimtelijke relatie met- en het beeldbepalend aanzien van het "Keersop" gebied.

Bergstraat 5

Geen beschrijving aanwezig.

Bergstraat 31

Geen beschrijving aanwezig.

Bergstraat 32

Horecabedrijf, eenlaags (ca. 1930-1940). Zadeldak. In de topgevel ijzeren notenbalk, verwijzend naar de vroegere eigenaar Fasol. Typierend voor de landelijke woningbouw kort voor 1940.

Bergstraat 41

Geen beschrijving aanwezig.

Bergstraat 52

Inleiding

Na de benoeming tot burgemeester-secretaris van Dommelen liet C.M. Ploegmakers in 1913 een woonhuis bouwen in de kom van het dorp aan de noordzijde van de huidige Bergstraat. Het ontwerpen van het "landhuis" werd opgedragen aan P. van de Velden uit Geldrop. Na het mede oprichten van de Boerenleenbank in Dommelen in januari 1914 werd Ploegmakers de eerste kassier van de bank waarvoor hij zondags na de Hoogmis "bij thuis zijn" zitting hield. Na de samenvoeging van Dommelen bij Valkenswaard in 1934 en het daarmee verband houdende eervol ontslag als burgemeester-secretaris bleef Ploegmakers zijn kassiersfunctie in dit pand vervullen tot zijn overlijden in 1950. In het begin van de vijftiger jaren is het pand gekocht door R. Smeets, kunstenaar en directeur van de Eindhovense academie voor Industriële vormgeving. In 1963 bouwde Smeets tegen de westzijde van zijn woning een atelier/werkruimte. Een van zijn vele werken als kunstenaar bestaat uit een muurbeschildering die hij in 1971 heeft aangebracht tegen de gesloten straatgevel van het atelier.

De uit de bouwtijd daterende kleine roedeverdelingen in de bovenlichten van deur- en raamvensters zijn vervangen door ongedeelde glasvullingen. De oorspronkelijke paars/rode baksteengevels zijn in gebroken-witte kleuren geschilderd. De tegen de achtergevel van het pand geplaatste plat afgedekte serre, alsmede het aangebouwde atelier onder lessenaarsdak worden hierna niet nader beschreven.

Beschrijving

Het tweelaagse woonhuis heeft een onregelmatige rechthoekige plattegrond onder een samengestelde kapvorm. De uitgangsvorm van de hoofdkap is een schilddak waarbij de nok evenwijdig aan de rooilijn loopt en de dakvoeten uitlopen naar geprofileerde op klossen dragende, bakgoten. De achterste helft van het rechter dakschild is doorgetrokken over een plaatselijke uitbouw waardoor dit deel een verlaagde dakvoet heeft die zich naar voor toe, dragend op een

houten schoorconstructie, enigszins doorzet en zich vervolgens, middels een klein hoekkeperstuk, evenwijdig aan de rooilijn omzet en aansluit op de rechterzijgevel. Om een balkon te creëren is het rechter voorgeveldeel op verdiepingshoogte teruggeplaatst. Het resterende linkerbouwmassadeel heeft grotere goothoogten en is eveneens afgedekt met een schilddak, haaks op de voorgevelrichting liggend en over het bovenste deel in de hoofdkap geschoten; daarbij ligt het linkerdakvlak in het verlengde van het linker schild van de hoofdkap. De dakvoetheogte van het linker bouwmassadeel zet zich voort langs de linkerzijgevel van de hoofdmassa. Boven twee rondboogvormige verdiepingvensters in de voorgevel en boven een soortgelijk venster in de linkerzijgevel zijn de boeiboorden van de bakgoten halfrondvormig omgebogen en zijn de met zinkafgedekte zij- en bovenvlakken ingeschoten in de dakvlakken. Voor een deel zijdelings buiten de hoofdbouw geschoven, bevindt zich rechts tegen de achtergevel van de hoofdvorm en haaks daarop, een rechthoekige aanbouw met zadeldak en lage dakvoeten. Het buiten de hoofdmassa stekende dakdeel van genoemde aanbouw wordt aan de voorzijde afgeschermd met een horizontaal eindigend geveltje in siermetselwerk. De dakvlakken van de hoofdkap zijn in 1988 gedekt met rode opnieuwverbeterde Hollandse pannen; op de aanbouw liggen nog de originele rode tuile du Nord-pannen die aan de achtergevel eindigen met windveren en waterborden. De baksteengevels welke het linkse (hoge) bouwmassadeel omsluiten, alsmede de later aangebrachte dichte borstwering rond het balkon hebben een bovenbeëindiging in de vorm van een, middels bloktanden, enkele centimeters overkragende band. De oorspronkelijke borstwering rond het balkon had een open gemetselde kolommen-structuur. Alle rechthoekige gevelopeningen in voor- en zijgevels zijn ontlast door rechte beton-lateien; de opleggingen zijn uitgevoerd in hardsteen. Op de rondboogopeningen sluiten strekse rollagen aan met geboortestenen van hardsteen. De waterdorpels onder de vensters zijn eveneens van hardsteen vervaardigd.

Voorgevel

Centraal in de voorgevel bevindt zich een rondboogportiek waarin een paneeldeur met ovaalvormig glas-in-lood ruitje en een rondboog-bovenlicht is geplaatst. In de zijwand van het portiek is een marmeren brievenbusplaat met jaartal 1913 gemetseld. De portiekverlichting bestaat uit een kristalvormig lantaarntje. Rechts naast de deur twee eenruits schuifvensters met bovenlichten. Daarboven, in de terugliggende verdiepingsgevel een deels beglaasde balkondeur met rondbogig bovenlicht; aan beide zijden van deze deur heeft de gevel een dubbel eenruits draaivenster. Het hogere linkergeveldeel heeft een trapeziumvormige uitgemetselde plint waarop een samengesteld erkervenster rust; het middendeel bestaat uit twee eenruits schuifvensters met bovenlichten; identiek hieraan zijn de zijvensters uitgevoerd, met dien verstande dat zij schuin op de gevel zijn geplaatst. De erker is gedekt met rode schubvormige daktegels. Boven de erker zijn twee dubbele enkelruits draairamen met bovenlichten geplaatst. Daarboven bevindt zich in de gevel een klein rondbogig venster met dubbel draairaam en bovenlicht. In het terugliggende voorgeveldeel van de uitbouw is een gedeeld venster geplaatst. Dit geveldeel heeft een ongedeelde venster met verglaasde raamdorpelstenen.

Rechterzijgevel

De rechterzijgevel heeft onder het balkon een smal eenruits schuifvenster met bovenlicht. Centraal in deze gevel en grenzend aan de uitbouw een rondboogportiek met paneeldeur en halfronde bovenlicht. Links van het portiek heeft kunstenaar Smeets een keramische in kleur geglazuurde gevelsteen ingemetseld voorstellende een hert tussen een floraal motief.

Linkerzijgevel

De linkerzijgevel heeft een venster op verdiepingshoogte, uitgevoerd als dubbel draairaam met bovenlicht. De aanbouwgevel is na de bouwtijd gewijzigd en heeft nog een dubbel draaivenster.

In de achtergevel op de plaats van de vroegere salondeuren met zij- en bovenlichten, bevindt zich nu een samengesteld venster met een nagenoeg vierkant ongedeeld middendeel, twee zijlichten en vier bovenlichten. Verder in deze gevel, ter plaatse van het trapportaal een stel, deels beglaasde paneeldeuren met segmentvormige ontlastingsboog en gecementeerd boogveld. Op verdiepinghoogte bevindt zich nog een dubbel- en een enkel klepraam alsmede een klein vierkant klepraam. De achtergevel van de aanbouw heeft in de top een rechthoekig ongedeeld venster.

Interieur

Het oorspronkelijke interieur van dit woonhuis is nagenoeg intact gebleven. Uit de bouwtijd zijn nog aanwezig de glas-paneeldeuren met twaalfruits roedeverdeling en bezet met kathedraalglas; en stucplafonds met profiellijsten en rozetten; de terrazzvloeren met gekleurde geometrische motieven; de houten trap met ballusters; de vestibule-deur met geslepen glas; architraven etc.

Waardering

Het object is van architectuurhistorisch belang wegens de esthetische kwaliteiten van het ontwerp en vanwege de plaats binnen het oeuvre van de architect. Het pand vormt daarnaast een essentieel onderdeel van een aantal beeldbepalende panden in de omgeving. Eveneens van cultuurhistorische waarde als uitdrukking van een sociaal-economische en bestuurlijke ontwikkeling van het dorp.

Bergstraat 54

Geen beschrijving aanwezig.

Bergstraat 57 en 59

Geen beschrijving aanwezig.

Bergstraat 58

Geen beschrijving aanwezig.

Bergstraat 60

Geen beschrijving aanwezig.

Bergstraat 71

Beschrijving

Voormalig raadhuis, nu woonhuis, eenlaags (1918). Schilddak. Asymmetrische gevelopbouw met stenen deuromlijsting, reliëfsteen met gemeentewapen. De achtergevel, met jaarsteen 1876, is nog een deel van het vorige raadhuis. Architect P. v/d Velden. Eenvoudig raadhuisje met enige aan de landelijke bouwkunst ontleende traditionele siermotieven. De oorspronkelijke dakruiter is verloren gegaan.

Brouwerijplein 84

Algemene beschrijving

Voormalige fabrikantenvilla 'De Berg' uit 1927, momenteel in gebruik als notariskantoor. De villa wordt gevormd door een viertal volumes, te weten:

- Tweelaagse villa onder samengesteld schilddak;
- Eenlaagse aanbouw aan achterzijde, onder schilddak;
- Eenlaagse aanbouw aan achterzijde, met platdak (groot);
- Eenlaagse aanbouw aan achterzijde, met platdak (klein).

Architect van de villa is Piet Staals, gemeente-architect van Valkenswaard en Dommelnaar. Hij is tevens verantwoordelijk voor het ontwerp van de vernieuwde Sint-Nicolaaskerk in Valkenswaard (samen met Jan Stuyt) en voor de uitbreiding van de Sint-Martinuskerk in Dommelen.

De villa is gebouwd als woonhuis voor de familie Snieders, eigenaars van de Dommelse bierbrouwerij. De naam 'De Berg' verwijst naar het gehucht ter plaatse. Later heeft de villa dienstgedaan als dienstwoning en kantoor van de brouwerij.

Beschrijving villa

Tweelaagse dorpsvilla onder samengesteld schilddak. Opgebouwd in schoon metselwerk van lichtrode baksteen in een

kruisverband. Knipvoegen. Trasraam van donkerrode baksteen in een kruisverband. Knipvoegen. Ver overstekende verkropte,

geprofileerde houten kroonlijst met zinken kraal boven alle vier de gevels.

Voorgevel

Ventilatioeroosters in trasraam duiden op de aanwezigheid van een kelder.

Middenrisaliet met centraal geplaatste geprofileerde houten kussendeur met twee kijkgaten, afgedekt met koperen roostertjes. De deur is gelegen in een verdiept portiek met licht uitspringende anderhalfsteense rondboog. De deur wordt bereikt via een hardstenen traprede en hardstenen stoepje. Het stoepje wordt geflankeerd door twee muurtjes met afgeronde vormen. De muurtjes zijn van dezelfde donkerrode baksteen als het trasraam. Op deze muurtjes betonnen afdekplaten met lichte ezelsruggen. In het linkermuurtje een ingemetselde steen met inscriptie "P. Staals arch. Dommelen". Betonnen blokken verbinden de muurtjes met lisenen, die naar boven toe uitmonden in de rondboog, zoals hierboven beschreven. Tussen de lisenen en de rondboog kleine betonnen cordonbandjes. Aan de onderzijden van de wangen van de portiek bevinden zich zowel links als rechts twee ronde uitsparingen met metalen schoenschrapers. De deur wordt volledig omsloten door vensters met gekleurd glas-in-lood, die de rondboog accentueren. Houten kozijnen. Deur heeft een hardstenen drempel en neuten. In de rechterwang van de portiek bevindt zich een ingemetselde hardstenen brievenbus.

Over de gehele breedte van de voorgevel een betonnen cordonband tussen trasraam en lichtrode metselwerk. Rechter-vensteras met trapeziumvormige erker. Vier enkelruits vensters met enkelruits bovenramen met geel kathedraalglas. Metalen duimen duiden op de vroegere aanwezigheid van luiken. In het metselwerk metalen luikvastzetters. Geprofileerde houten kroonlijst met zinken kraal. Dakje met schilden belegd met grijze shingles.

Linker-vensteras met twee rechthoekige enkelruits vensters met enkelruits bovenramen met geel kathedraalglas. Geprofileerde tussendorpels. Houten kozijnen met metalen duimen die duiden op de vroegere aanwezigheid van luiken. In het metselwerk metalen luikvastzetters. Anderhalfsteense strekken.

Licht uitspringende bakstenen rollaag als onderdorpelband tussen begane grond en verdieping.

Verdieping met in de middenrisaliet een venster, vergelijkbaar met die van de linker-vensteras op de begane grond. Betonnen lekdorpel. Metalen duimen en luikvastzetters. Deels in, deels boven de strek metalen sierletters "De Berg". Hierboven, in de top van de topgevel een afgeplat, driehoekig venster. Bakstenen rollaag boven en onder dit venster.

Linker- en rechter-vensteras op de verdieping met elk twee vensters, vergelijkbaar met het venster in de centrale vensteras. Metalen duimen en luikvastzetters. Zinken regenpijpen op de hoeken links en rechts. Ver uitstekende verkropte, geprofileerde kroonlijst die de driehoekige vorm van de topgevel volgt.

Linkerzijgevel

Asymmetrische gevel met uitspringend linkerdeel. Trasraam van donkerrode baksteen. Over de gehele breedte van de linkerzijgevel een betonnen cordonband tussen trasraam en lichtrode metselwerk. Op de begane grond, zowel in het teruggelegen rechterdeel als het uitspringende linkerdeel van de gevel twee vensters, vergelijkbaar met die van de linkervensteras in de voorgevel. Ook hier metalen duimen en luikvastzetters.

Ook in het ondiepe zijgeveltje van het uitspringende linkerdeel van de gevel een venster, vergelijkbaar met de overige vensters, zij het smaller.

Licht uitspringende bakstenen rollaag als onderdorpelband tussen begane grond en verdieping. Met uitzondering van het uitspringende linkerdeel van de gevel. Op die plek een donkerrode uitspringende bakstenen rollaag.

Verdieping met een zelfde set vensters, duimen en luikvastzetters als op de begane grond. Twee van de vijf vensters hebben een betonnen lekdorpel, bij de overige vensters loopt hier de licht uitspringende bakstenen rollaag. Boven één venster in het terug liggend geveldeel en boven de twee vensters in het uitspringende geveldeel een metalen zonwering.

Rechterzijgevel

Rechterzijgevel asymmetrisch door een smal, licht terug gelegen linkerdeel van de gevel en een breder licht uitspringend rechterdeel. Trasraam van donkerrode baksteen. Over de gehele breedte van de rechterzijgevel een betonnen cordonband tussen trasraam en lichtrode metselwerk. Deze wordt in het brede rechterdeel van de gevel onderbroken aan weerszijden van het venster, in verband met de vroegere aanwezigheid van luiken.

Linkerdeel van de gevel met op de begane grond een smal venster, vergelijkbaar met de overige vensters op de begane grond. Metalen duimen en luikvastzetters. Centraal in het rechterdeel van de gevel een tweeledig venster, vergelijkbaar met de overige vensters op de begane grond. Metalen duimen en luikvastzetters. Links van dit venster een uitsparing met ventilatierooster.

Licht uitspringende bakstenen rollaag als onderdorpelband tussen begane grond en verdieping. Deze rollaag wordt op plaatsen van vensters onderbroken door betonnen lekdorpels.

Verdieping met in linkerdeel een smal venster, vergelijkbaar met de overige vensters op de begane grond. Metalen duimen en luikvastzetters. Rechterdeel van de gevel met twee vensters. Het linkervenster betreft een kruisvenster. In detaillering en afwerking, vergelijkbaar met de overige vensters op de verdieping. Metalen duimen en luikvastzetters. Het rechtervenster heeft weliswaar twee bovenramen, echter daaronder slechts één ruit. Metalen zonwering. Venster, duimen en luikvastzetters, vergelijkbaar met overige vensters op de verdieping.

Achtergevel

Begane grond bebouwd met aanbouwen.

Verdieping met links een licht verdiept, smal en breed rechthoekig dubbelraam. Afgeschuinde gecementeerde wangen.

Spiegelglas. Lekdorpel van gele bakstenen.

Rechts van dit venster een rechthoekig enkelruitsvenster met versierd en gekleurd glas-in-lood. Houten kozijnen en anderhalfsteense strek. In de gevel rechtsboven het glas-in-loodraam een klein vierkant enkelruitsvenster met houten kozijnen.

Lekdorpeltje van zwarte geglaazuurde tegels.

Ter hoogte van het kleine venster loopt verticaal over de gevel een metalen vluchttap.

Rechts in de gevel een kruisvenster. Enkelruits onderramen en enkelruits bovenramen met gewoon glas. Houten kozijnen. Anderhalfsteense strek en metalen zonwering.

Zinken regenpijpen op linker- en rechterhoek van de gevel.

Dak

Asymmetrisch samengesteld schilddak, belegd met grijze leistenen. Metalen hoefijzervormige beugels in alle dakschilden, te gebruiken bij onderhoudswerkzaamheden aan het dak. Pironen op de hoeken van de nok en op de nokpunt van het gedeelte boven het uitspringende linkergedeelte van de linkerzijgevel.

Voorste dakschild met links en rechts een enkelruits dakvenster met geprofileerd overstekend zadeldakje met schouder-tjes en zinken kraal. Boven het raam een beschoten topgeveltje. Dakje en wangen van de het dakvenster belegd met grijze leistenen. zinken regenpijpjes op de hoeken van het dakvenster.

Linkerdakschild met in het terug gelegen rechtergedeelte een dakvenster, vergelijkbaar met die van het voorste dakschild. In het dakschild van het uitspringende linkergedeelte twee dakvensters, vergelijkbaar met de overige dakvensters, echter kleiner en met vensters met roedenverdeling.

Achterste dakschild met links van het midden een dakvenster, vergelijkbaar met de overige dakvensters, echter met tweeruits venster. Rechts een dubbel dakvenster, in detail en afwerking ook weer gelijk aan de overige dakvensters.

Rechterdakschild met twee dakvensters, vergelijkbaar met de overige dakvensters.

Beschrijving aanbouw onder schilddak

Eenlaagse aanbouw onder schilddak. Opgebouwd in schoon metselwerk van lichtrode baksteen in een kruisverband. Trasraam van donkerrode baksteen in een kruisverband. Licht uitstekende rollaag van donkerrode baksteen tussen trasraam en lichtrode metselwerk. Ver overstekende geprofileerde houten kroonlijst met zinken kraal boven alle gevels.

Oostelijke gevel

Blind met kunststof ventilatierooster

Zuidelijke gevel

Metalen ventilatierooster in rechterdeel trasraam. Centraal geplaatste moderne houten deur waarboven twaalfruits bovenlicht met ongekleurd kathedraalglas. Houten kozijnen. Anderhalfsteense strek.

Westelijke gevel

Gedeelte van een strek zichtbaar op grondniveau in het linkerdeel van het trasraam, duidend op een kelder. Metalen ventilatierooster rechtsonder in het trasraam. Gevel met drie vensters. Linkervenster is een kruisvenster met enkelruits onderramen. Daarboven twee negenruits bovenramen met kathedraalglas. Houten kozijnen. Metalen duimen. Betonnen lekdorpel en anderhalfsteense strek. Rechtsboven dit venster een klein metalen ventilatierooster.

Middelste en rechtervenster gelijk. In beide gevallen betreft het een dubbel negenruitsvenster. Houten kozijnen, betonnen lekdorpel en anderhalfsteense strek.

Dak

Schilddak belegd met grijze leistenen. Metalen hoefijzervormige beugels in alle dakschilden, te gebruiken bij onderhoudswerkzaamheden aan het dak. Pironen op de hoeken van de nok. Centraal op

de nok geplaatste vierkante bakstenen schoorsteen. Bovenaan in de schoorsteen een licht uitstekende steense rollaag. Aan de bovenzijde van de schoorsteen een opening, waarboven een hol gebogen koperen spits met ui-vormige piron op de top.

Oostelijke dakschild met een dakraampje en metalen afvoerpijp. Zuidelijke dakschild met een dakraampje. Westelijke dakschild met een dakvenster met twee vierruitsvenstertjes. Geprofileerd overstekend zadeldakje met schoudertjes en zinken kraal. Boven het raam een beschoten topgeveltje. Dakje en wangen van de het dakvenster belegd met grijze leistenen. Zinken regenpijpjes op de hoeken van het dakvenster.

Beschrijving grotere aanbouw onder platdak

Eenlaagse aanbouw onder platdak. Opgebouwd in schoon metselwerk van lichtrode baksteen in een kruisverband. Trasraam van donkerrode baksteen in een kruisverband. Licht uitstekende rollaag van donkerrode baksteen tussen trasraam en lichtrode metselwerk. Houten boeiboord met zinken kraal boven alle gevels.

Oostelijke gevel

Centraal geplaatst houten kruisvenster met enkelruits onderramen en enkelruits bovenramen met geel kathedraalglas. Geprofileerde tussendorpel. Metalen duimen. Lekdorpel van bruine geglazuurde tegels en anderhalfsteense strek.

Zuidelijke gevel

Gelijk aan oostelijke gevel met een zelfde soort venster en details. Aan bovenzijde van dit venster een metalen zonwering. In linkerdeel van het trasraam enkele luchtgaten. Enkele moderne attributen, zoals een buitenlamp aan de gevel bevestigd.

Westelijke gevel

Slechts deels zichtbaar. Blind.

Beschrijving kleinere aanbouw onder platdak

Eenlaagse aanbouw onder platdak. Opgebouwd in schoon metselwerk van lichtrode baksteen in een kruisverband. Trasraam van lichtrode baksteen in een kruisverband. Licht uitstekende bakstenen rollaag tussen trasraam en overige metselwerk. Houten boeiboord met zinken kraal boven alle gevels.

Oostelijke gevel

Slechts deels zichtbaar. Blind.

Zuidelijke gevel

Betegeld stoepje voor links gelegen houten deur met zes ruiten met kathedraalglas. Houten kozijnen. Hardstenen drempel

en neuten. Anderhalfsteense strek. Bovenzijde gevel met twee kleine metalen ventilatieroostertjes.

Waardering

Deze villa is van hoge monumentale waarde wegens de verbondenheid met de geschiedenis van de Dommelsche brouwerij. De familie bezat de brouwerij, de oude villa ernaast (nummer 88) en deze

villa tegenover de brouwerij (nummer 84). Het rijksmonument Westerhovenseweg 2 (café De Oranjeboom), waar achter ooit de oude brouwerij stond, hoort ook bij dit gehele complex.

- Cultuurhistorisch heeft dit pand een rijke geschiedenis.
- Dommelen heeft zijn geschiedenis voor een belangrijk deel aan de familie Snieders en de brouwerij te danken.
- Het pand is nagenoeg authentiek.
- De ontwikkeling in de bouwgeschiedenis is hier, in combinatie met de villa-bebouwing op nummer 88, duidelijk waarneembaar.
- De rijkdom van de familie wordt hier getoond in een groot, maar relatief sober pand.
- De villa ligt in een hoek van de straat en wordt omgeven door een grote tuin en een aantal monumentale bomen.

Brouwerijplein 85 en 86

Algemene beschrijving

Voormalige openbare lagere Sint-Martinusschool (nr. 85) en onderwijzerswoning (nr. 86), momenteel in gebruik als kantine voor de Dommelsch Bierbrouwerij.

Het complex bestaat grofweg uit een drietal elementen, te weten:

- Voormalige eenlaagse onderwijzerswoning onder zadeldak (nr. 86);
- Voormalige eenlaagse Sint-Martinusschool onder zadeldak met haaks op de straat gesitueerde achtervleugel en latere aanbouwen aan de rechterzijde (nr. 85);
- Eenlaags volume met platdak en schilden, strekkende over de breedte van de onderwijzerswoning en de school, aan de achterzijde van deze gebouwen gelegen.

Met de bouw van de Sint-Martinusschool en onderwijzerswoning is in 1882 begonnen, gelijktijdig met de aanvang van de bouw van de Sint-Martinuskerk. Datzelfde jaar kwam de bouw gereed. Architect was J.A. van Dijk uit Eindhoven. J.H.

Lepelaars uit Tilburg was de aannemer. Het schooltje bestond toen alleen uit een haaks op de straat gesitueerde vleugel en had ook aan de voorzijde een haaks op de straat gesitueerd schilddak. In 1906 vond een verbouwing plaats aan de school.

Aannemer was Gerardus van den Eijnden uit Dommelen. Onbekend is wat er bij die verbouwing gebeurd is. Mogelijk zijn toen onder andere de grijze gepleisterde kantelen op het gehele complex gebouwd.

In 1927 wordt het schoolgebouw uitgebreid met een gang en een lokaal aan de rechterzijde. Ook wordt de onderwijzerswoning verbouwd. Architect is dan Piet Staals, de gemeente-architect van Valkenswaard en Dommelnaar. G. Schellens is de aannemer. In 1933/1934 wordt het schooltje opnieuw uitgebreid. Aan de rechterzijde wordt een tweede lokaal bijgebouwd. Architect is P.G. van Laart. Bij een latere verbouwing is het haaks op de straat gesitueerde zadeldak van het oorspronkelijke schoolgebouw aan de voorzijde afgebroken en vervangen door een parallel gelegen zadeldak, in de lijn met de bebouwing links (de onderwijzerswoning) en rechts (de uitbouw van 1927 en 1933).

Beschrijving voormalig schoolgebouw (parallel aan de straat gesitueerde volume)

Voorgevel

Wit geschilderde, gepleisterde voorgevel met grijs geschilderde, gepleisterde plint. Geheel links een zinken regenpijp. Rechts daarvan twee paar licht verdiepte, gekoppelde kruisvensters met gepleisterd deelzuiltje, waarvan de bovenzijde met versiering in de vorm van een envelop. Houten kozijnen. Langwerpige middenramen en kleine boven- en onderramen, alle met ruitvormig gekleurd glas-in-lood. In de middelste ruiten een centrale ruitvormige afbeelding met persoonsfiguur. Lekdorrels van zwarte geglaazuurde tegels.

Rechts van deze vensterpartij een licht verdiepte toegangsdeur tussen twee gepleisterde lisenen. Hardstenen drempel. Geprofileerde houten paneeldeur met raamomlijsting van zeven ruiten. Geprofileerde houten kozijnen. Boven de deur een luifel van metaal en glas. Daarboven een keramisch reliëf uit 1962 van René Smeets met het logo van de Dommelsch Bierbrouwerij met onderschrift "HOP EN MOUT DAT GOD 'T BEHOUD".

Blauw emaille huisnummer "85" rechts van de deur. Metalen lantaarns links en rechts van de deur. Rechts van de deur eenzelfde vensterpartij als links.

Rechterzijde wordt afgescheiden van linkerdeel met een gepleisterde liseen. Rechterdeel met drie rechthoekige enkelruitsvensters met ruitvormig gekleurd glas-in-lood. Het linkervenster heeft een zonmotief in het midden van de ruit. De twee overige vensters hebben een extra loden kruis. Rechts van de vensters een straatnaambordje "Brouwerijplein", mogelijk stammend uit 1967, toen de naam aan dit plein werd gegeven. Geheel rechts in de gevel een liseen en een zinken regenpijp.

Rechterzijgevel

Opgebouwd in schoon metselwerk van donkerrode baksteen in een kruisverband. Blind. Grijze gepleisterde plint met luchtroosters. Linkerdeel van de gevel wit gepleisterd in verband met de liseen op de hoek met de voorgevel. In het midden van de gevel een metalen plaatje, mogelijk in verband met ventilatie of luchtafvoer.

Achtergevel

Slechts gedeeltelijk zichtbaar. Opgebouwd in schoon metselwerk.

Dak

Wit geschilderde, Geprofileerde houten bakgoot met zinken kraal, zowel aan de voorzijde als aan de achterzijde. Zadeldak belegd met grijze holle pannen. Dak steekt boven de rechterzijgevel uit.

Bakstenen schoorstenen op de nok ter hoogte van de twee meest rechtse lisenen.

Beschrijving voormalig schoolgebouw (haaks op de straat gesitueerde achtervleugel)

Eenlaags, haaks op de straat gelegen achtervleugel onder zadeldak. Opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. Knipvoegen.

Westelijke gevel

Bakstenen fries met overhoekse muizentand. Geheel links in de gevel een zinken regenpijp met vergaarbak.

Noordelijke topgevel

Op beide hoeken van de topgevel een vierkante grijs gepleisterde schoorsteen met geprofileerde torenvormige opbouw met kantelen. Topgevel met centraal, verticaal geplaatst rookkanaal, uitmondend aan de bovenzijde in een schoorsteen, afgetopt met een metalen pijp.

Verdieping met in rechterdeel van de topgevel een wit geschilderd houten luik met lekdorpel en steense strek. Verticale staafankers ter hoogte van de gordingen. Friezen met bloktandlijst. Topgevel wordt afgedekt met bakstenen ezelsrug.

Oostelijke gevel

Wit geschilderd houten plansier of bakgoot met zinken kraal.

Dak

Zadeldak belegd met grijze holle pannen. Bakstenen schoorsteen op de nok. Boven de westelijke gevel een wit geschilderde, Geprofileerde houten bakgoot met zinken kraal. Oostelijk dakschild met forse metalen afvoerpijp.

Beschrijving voormalige onderwijzerswoning

Voorgevel

Wit geschilderde voorgevel. Bakstenen opgebouwd in een kruisverband. Donkergrijs gepleisterde plint met luchtgaten. Uiterst links en uiterst rechts een zinken regenpijp en een wit geschilderde gepleisterde liseen. (Rechterliseen tussen de nummers 85 en 86). Voordeur licht verdiept in middenrisaliet. Twee vensters links en rechts van de deur. Geprofileerde houten paneeldeur. Geprofileerd houten deurkalf. Houten kozijnen. Enkelruits bovenlicht met versierd en gekleurd glasin-lood. Centraal in dit venster het logo van de Dommelsch Bierbrouwerij. Blauw emaille huisnummer "86" rechts van de deur. Anderhalfsteense rollaag boven de deur.

Vier licht verdiepte vierruitsvensters. Houten roeden en kozijnen. Bovenramen met versierd en gekleurd glas-in-lood. Bakstenen afzaten en anderhalfsteense rollagen. Boven de deur en de vensters enkele staafankers. Rijk versierde fries met platte en overhoekseuizentand, doorlopend in de middenrisaliet.

Linkerzijgevel

Topgevel, opgebouwd in schoon metselwerk van oranje-rode baksteen in een kruisverband. Knipvoegen. Grijs gepleisterde plint met enkele luchtroostertjes. Uiterst links en rechts in de topgevel wit geschilderde gepleisterde lisenen met donkergrijs plint.

Begane grond met twee vierruits-schuifvensters met getoogde tweeruits-bovenramen met versierd en gekleurd glas-inlood. Houten kozijnen. Betonnen lekdorpels. Anderhalfsteense segmentbogen. Eenvoudige staafankers ter hoogte van de balklaag. Verdieping met twee stolpvensters met getoogde tweeruits-bovenramen. Houten kozijnen. Betonnen lekdorpels. Anderhalfsteense segmentbogen.

Achtergevel

Slechts gedeeltelijk zichtbaar. Opgebouwd in schoon metselwerk van oranje-rode baksteen in een kruisverband. Uiterst rechts een gepleisterde liseen en zinken regenpijp. Rijk versierde fries met platte en overhoekse muizentand.

Dak

Zadeldak belegd met grijs holle pannen. Dak steekt boven de linkerzijgevel uit. Overstekende houten bakgoot met zinken kraal boven de voorgevel. Bakstenen schoorsteen tussen de nummers 85 en 86 en op de nok ter hoogte van de linkerzijgevel.

Voorste dakschild met centraal geplaatst houten dakvenster met dubbelraam. Overstekende houten bakgoot met zinken kraal. Sober uitgevoerd zadeldakje.

Waardering:

Brouwerijplein 85 en 86 hebben een hoge waarde, die voor een groot deel te danken is aan de cultuurhistorische waarde van het complex, vanwege zijn geschiedenis als openbare school en onderwijzerswoning.

- Architectonisch is de onderwijzerswoning nog redelijk intact, de haaks op de straat gesitueerde vleugel van de school eveneens, maar het geheel is nauwelijks meer als school met woning herkenbaar;
- Beide panden zijn sterk verbouwd, ramen gewijzigd en de gevels van nummer 85 (de school) zijn strak gepleisterd;
- Een positief aspect is ook, dat het pand tegenwoordig als kantine van de brouwerij is opgenomen in de gehele brouwerijcontext.

Brouwerijplein 87

Algemene beschrijving

De Dommelsch Bierbrouwerij. Van deze momenteel nog in gebruik zijnde brouwerij is een aantal elementen cultuurhistorisch waardevol, dan wel monumentaal. Alleen deze elementen zullen hier worden beschreven. Het gaat om:

- Ketelhuis uit 1935 met een diepte van (linkerzijgevel) drie vensterassen, inclusief interieur met onder andere enkele koperen brouwketels;
- Gevel van schoon metselwerk in orangerode baksteen rechts van het ketelhuis, vermoedelijk opgebouwd in 1962, inclusief ondiepe zijgeveltjes (ca. 1 meter) en keramisch reliëf van René Smeets uit 1962;
- Schoorsteen uit de periode 1930/1935, staande op het Brouwerijplein tegen de voorgenoemde gevel van orangerode baksteen;
- Muren in de ontvangstruimte van de brouwerij in het uiterst rechts gelegen deel (met witte voorgevel), met in totaal vier muurschilderingen van René Smeets uit 1962.

Het huidige ketelhuis heeft een kern die teruggaat tot 1897. Toen werden grote delen van de brouwerij nieuw gebouwd. De begane grond van het huidige ketelhuis was in 1897 gebouwd als brouwhuis. Dit brouwhuis had een topgevel met zadeldak, dat in 1915 werd vervangen door een verdieping.

In 1935 werd het pand verbouwd tot in de staat zoals die momenteel nog steeds is. Ook heeft het pand toen zijn huidige voorgevel gekregen en is de vloer tussen de begane grond en eerste verdieping opnieuw gebouwd. Tijdens de verbouwing is een zijmuur ingestort, hetgeen toen aan twee mensen het leven gekost heeft.

Beschrijving ketelhuis

Drielaags ketelhuis uit 1935 onder platdak met opbouw met platdak. De cultuurhistorische of monumentale waarde van

het ketelhuis bestaat uit het volume met een diepte van drie vensterassen, zoals deze in de linkerzijgevel te zien zijn, inclusief

opbouw en interieur met onder andere enkele koperen brouwketels.

Voorgevel

In 1935 opgebouwd in schoon metselwerk van oranjerode baksteen in een halfsteensverband. Trasraam van rode baksteen, eveneens in een halfsteensverband. In de gevel liggen verspreid vijf imitatiespeklagen van rode baksteen.

Begane grond met twee licht verdiepte vensterpartijen, waarboven een wit geschilderde betonnen luifellatei. Lekdorpels van donkere geglazuurde tegels. Beide vensterpartijen bestaan uit raamwerken van acht x drie ruiten, waarbinnen een klpraam van vier ruiten met extra kozijnen.

Eerste verdieping met één forse, licht verdiepte vensterpartij, waarboven een wit geschilderde betonnen luifellatei. Lekdorpel van donkere geglazuurde tegels. De vensterpartij bestaat uit een raamwerk van acht x vier ruiten, opgedeeld in vier eenheden van twee x vier ruiten. Deze opdeling is zichtbaar door verdikte kozijnen rondom deze twee x vier ruiten.

Tussen de forse vensterpartij van de eerste verdieping en de tweede verdieping een breed reclamebord met tekst in gele letters "Dommelsche Bierbrouwerij".

Tweede verdieping met twee licht verdiepte vensterpartijen, waarboven een wit geschilderde betonnen luifellatei. Lekdorpels van donkere geglazuurde tegels. Beide vensterpartijen bestaan uit raamwerken van acht x vier ruiten, waarbij in elke hoek vier ruiten verdikte kozijnen hebben.

Linkerzijgevel

Zoals vermeld, worden hier alleen de voorste drie vensterassen beschreven. Dit volume met de linkerzijgevel is in 1935 opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. Trasraam met halfsteense rollaag van donkerrode baksteen. Onder het trasraam een ondiepte cementen plint.

Meest rechtse halve meter van de linkerzijgevel is uitgevoerd op dezelfde manier als de voorgevel tot stand gekomen is. Begane grond met links en centraal in de gevel een licht verdiepte vensterpartij, waarboven een wit geschilderde betonnen latei. Lekdorpels van donkere geglazuurde tegels. Beide vensterpartijen bestaan uit raamwerken van zeven x vijf ruiten. Binnen dit raamwerk centraal bovenaan een raam van drie x twee ruiten dat opengeklapt kan worden.

Rechts op de begane grond een licht verdiepte toegangspartij met stoepje. Onder deze toegangspartij een betonnen drempel. Toegangspartij bestaat verder uit een moderne deur links en rechts een wit geschilderd houten geveldeel met daarin twee forse vierkante vensters. Boven de gehele toegangspartij een bovenlicht van zeven x twee ruiten. Binnen dit bovenlicht centraal een raam van drie x twee ruiten dat opengeklapt kan worden.

Eerste verdieping met drie licht verdiepte vensterpartijen, waarboven een wit geschilderde betonnen latei. Lekdorpels van donkere geglazuurde tegels. De vensterpartijen bestaan uit raamwerken van zeven x vijf ruiten. Tweede verdieping gelijk aan eerste verdieping.

Opbouw

Eenlaagse opbouw, gelegen in de noordwestelijke hoek van het ketelhuis. Uitgevoerd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. In minimaal de voorgevel en de beide zijgevels van deze opbouw een (mogelijk licht verdiepte) vensterpartij, waarboven een wit geschilderde betonnen latei. Hoogstwaarschijnlijk (dit is niet zichtbaar vanaf de begane grond) lekdorpels van donkere geglazuurde tegels.

De vensterpartijen bestaan uit raamwerken van zes x drie ruiten. Ook deze opbouw heeft een platdak met overstekende plansiergoten.

Dak

Platdak met boven de voorgevel en linkerzijgevel een overstekende plansiergoot. Op het dak twee vlaggemasten.

Beschrijving gevel van schoon metselwerk, rechts van het ketelhuis

Grotendeels blinde gevel, vermoedelijk uit 1962, met enkele gevelopeningen op de begane grond. Ondiepe zijgeveltjes van ca. 1 meter diep. Opgebouwd in schoon metselwerk van oranjerode baksteen in een halfsteensverband. In de gevel liggen verspreid imitatiespeklagen van rode baksteen. Trasraam eveneens van rode baksteen.

Begane grond met links en centraal in de gevel op grondniveau een fors vierkant metalen ventilatierooster. Boven deze ventilatieroosters vier hoog op de begane grond gesitueerde, licht verdiepte vensterpartijen, waarboven wit geschilderde betonnen luifellateien. Deze lateien strekken, anders dan de lateien in het ketelhuis, niet verder uit dan de boven de vensterpartij. Lekdorpels van donkere geglazuurde tegels. Alle vier de vensterpartijen bestaan uit raamwerken van zes x drie ruiten. Binnen elke vensterpartij bevinden zich linksboven en rechtsboven een klpraam van twee x twee ruiten.

Rechts op de begane grond een verdiepte vierkante doorgang, afgesloten met een metalen rolluik. Boven deze doorgang een wit geschilderde luifellatei die rechts van de poort nog circa tweeënhalft tot drie meter doorloopt. Rechts van deze doorgang, onder de verlengde latei een houten paneel deur met visgraatmotief. Houten kozijnen en een betonnen latei aan de bovenzijde.

Boven de linkervensterpartij van de begane grond een steekt een vlaggemast uit de gevel. Rechts, boven de doorgang met rolluik een keramisch reliëf uit 1962, gemaakt door René Smeets, destijds directeur van de Eindhovense Academie voor Industriële Vormgeving.

Houten plansiergoten met schuin oplopende hoeken.

Beschrijving schoorsteen aan het Brouwerijplein

Ronde fabrieksschoorsteen uit 1930, staande aan het Brouwerijplein, vlak voor de gevel die in de voorgaande alinea beschreven is.

De schoorsteen is opgebouwd in schoon metselwerk van oranjerode strengperssteen in een steens verband. De voet van de schoorsteen is ca. anderhalve meter hoog en iets breder. De bovenzijde van deze voet met een groter formaat strengpersstenen of tegels met schuine zijden. In de noordzijde

van de schoorsteen bevindt zich op grondniveau een getoogd deurtje met metalen geheng en rondboog.

In hoger gelegen delen van de schoorsteen metalen klimbeugels en metalen banden rondom de schoorsteen. Hoog in het zuidelijk deel van de schoorsteen zijn met witte strengpersstenen de letters "DB" (Dommelsch Bierbrouwerij) ingemetseld.

Beschrijving muren in de ontvangstruimte van de brouwerij

Op muren in de ontvangstruimte van de brouwerij, gelegen in het uiterst rechtse fabrieksdeel (met wit geschilderde voorgevel) zijn in 1962 vier muurschilderingen aangebracht door René Smeets, die ook de keramische reliëfs op de gevels van de brouwerij en de kantine ontworpen heeft. Hoewel dit fabrieksdeel aan de buitenzijde geen bijzondere architectuur toont, is met name de ruimte met de reliëfs waard om te koesteren.

Waardering

De Dommelsche brouwerij heeft een lange geschiedenis die volgens de brouwerij zelf tot 1744 teruggaat. Onderzoek door Ad van Moolenbroek toont aan, dat deze brouwerij, weliswaar op een andere locatie, al in 1703 bestond. Toen ontving Jacob Goijaerts (Snieders) een erfenis van zijn ouders, waar de brouwerij onderdeel van uitmaakte.

De familie bezat de brouwerij, de oude villa ernaast (nummer 88) en de villa er tegenover (nummer 84). In deze omschrijving worden uitsluitend het ketelhuis, de buitenmuur rechts daarvan en de schoorsteen gewaardeerd. Het rijksmonument Westerhovenseweg 2 (café De Oranjeboom), waar de voorganger van deze brouwerij ooit achter heeft gestaan, hoort ook bij dit gehele complex.

Cultuurhistorisch heeft dit pand een rijke geschiedenis.

- Het ketelhuis en de schoorsteen zijn uit circa 1930. De voorgevel van dat ketelhuis is gemoderniseerd rond 1960. Tegelijkertijd is toen het volume rechts daarnaast gebouwd;
- Het ketelhuis heeft nog een origineel interieur met koperen ketels, geglazuurde wandtegels, gekleurde vloertegels en koperen trapleuningen. Verder metalen vensters met roedenverdeling zoals ook aan de buitenzijde zichtbaar is. In de benedenverdieping, waar de onderzijde van de ketels met hun metalen poten zichtbaar zijn, is nog het originele machinewerk uit de jaren dertig aanwezig;
- Op de gevel is een keramisch reliëf met het Dommelsch logo uit 1962 bevestigd. Een typische uiting uit die bouwtijd;
- De schoorsteen met de authentieke letters "DB" is een landmark voor de regio;
- De muurschilderingen in de ontvangstruimte zijn, wat kunstzinnige vormgeving betreft, hoogstaand.

Brouwerijplein 88

Algemene beschrijving

Eenlaagse eclectische fabrikantenvilla onder mansarde-schilddak uit 1894, momenteel in gebruik als kantoorgebouw voor de Dommelsch Bierbrouwerij. Deze oorspronkelijke fabrikantenvilla is in latere jaren aan de achterzijde uitgebreid. Deze uitbreiding valt buiten de cultuurhistorische/monumentale waarde van het complex. Alleen het oorspronkelijke volume uit 1894 zal hier worden beschreven.

De kern van deze villa gaat terug tot 1838, toen het pand als eenlaags pand met wolfsdak gebouwd werd. Het pand werd dat jaar in gebruik genomen als school-annex-onderwijzerswoning. Het werd gebouwd door Andries Moors uit Westerhoven, naar een ontwerp van Peter Klufens. In 1882 werd een nieuwe school met onderwijzerwoning gebouwd. (de huidige nummers 85-86).

In 1885 werd het oude schoolgebouw publiekelijk geveild. Het pand werd gekocht door W. Heeren, weduwe van P.J. Snieders van de Dommelsche Bierbrouwerij.

Aanvankelijk werd het pand gebruikt als pakhuis en bergplaats voor de brouwerij. In 1894 wordt begonnen met de verbouwing van het pand tot woonhuis voor Wilhelmus Cornelius Snieders en zijn vrouw Adriana Maria Willems, eigenaars van de Dommelsche Bierbrouwerij. Zij waren in 1894 de eerste bewoners van deze villa. In de Meierijsche Courant van 3 maart 1894 wordt gesproken over de aanbesteding van een huis met paardenstal voor bierbrouwer W.C. Snieders. In 1895 komt de bouw gereed en wordt het pand in gebruik genomen.

Voorgevel

Symmetrische voorgevel, opgebouwd in een schoon metselwerk van donkerrode baksteen in een kruisverband. Knipvoegen. Gepleisterde en geblokte middenrisaliet met voordeur in portiek. De middenrisaliet loopt aan de bovenzijde door in een Vlaamse gevel. Links en rechts van de deur twee

rechthoekige vensters. Gepleisterde en geblokte hoeklisenen. Grijs, gepleisterde plint met enkele kleine ventilatieroosters.

Centrale voordeur in portiek. Hardstenen stoepje, drempel en neuten. Houten voordeur, bestaande uit boven- en onderdeur. Bovendeur met ijzeren geheng en twee verticale kijkvensters met smeedijzeren hekwerkje, waarin de letters "S" (voor W.C. Snieders) en "W" (voor A.M. Willems) zijn verwerkt. Aan de bovenzijde van de (rechthoekige) deur is een driehoekig houten fronton aangebracht. Geprofi leerde houten deurkalf, houten kozijnen. Getoogd bovenlicht met gekleurd glas-in-lood. Wit geschilderde, gepleisterde, Geprofileerde deuroplijsting met agraf en kuifstuk en oren voorzien van koordkwasten. Ingemetselde eerste steen in rechterwang van de portiek met inscriptie "W.C. Snieders en A.M. Willems, 05-05-1894".

Wit geschilderde, gepleisterde, geblokte middenrisaliet met gebosseerde blokken en diamantkoppen aan de onderzijde. Boven de deurpartij, ter hoogte van de fries een wit geschilderd, hoekig verhoogd veld, waarin een lantaarn is aangebracht.

Op de borstwering onder de vier vensters op de begane grond zijn vrij sobere, gestileerde, wit geschilderde verhoogde velden, in de vorm van draperie, aangebracht, de zogenaamde lambrekijns, met versiering in de vorm van koordkwastjes. Betonnen cordonband als onderdorpelband van de vensters. Deze cordonband loopt ook verkropt door over de middenrisaliet, zelfs over de wangen in de portiek, en over de hoeklisenen en vormt tevens een lekdorpel voor de vensters. Enkelruitsvensters met getoogd bovenlicht met gekleurd glas-in-lood. Houten kozijnen. Wit geschilderde, gepleisterde, Geprofileerde raamlijstingen met agraf en kuifstuk en oren voorzien van koordkwasten. Kuifstuk van rechtervenster is beschadigd.

Wit geschilderde, geprofi leerde, gepleisterde fries met verhoogde velden. Rijk versierde houten Vlaamse gevel met zadeldakje, ondersteund door twee opengewerkte houten consoles, versierd met profi lering, onder andere in de vorm van canellures en diamantkoppen. Verdiept enkelruits venster met houten kozijnen. Geprofileerde houten onderdorpel. Rijk versierde, taps toelopende, geprofi leerde, houten omlijsting met verhoogde velden en diamantkoppen. Geprofi leerde fronton met schouders en verdiept timpaan, voorzien van diamantkop. Zadeldakje en wangen bedekt met grijze leistenen. Piron op de nok van het zadeldakje.

Verkropte houten kroonlijst met zinken kraal, ondersteund door houten gootklossen met kraalprofi el en diamantkop.

Linkerzijgevel

Opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. Grijs geschilderde gepleisterde plint. Begane grond met links een licht verdiept, getoogd, rechthoekig enkelruitsvenster met enkelruits bovenraam. Houten kozijnen en metalen zonwering. Betonnen lekdorpel en anderhalfsteense segmentboog. Centraal op de begane grond een deur. Deze loopt niet tot aan de grond. De plint loopt hier gewoon door. Licht verdiepte houten deur met fors vierruits kijkvenster. Getoogd bovenlicht met gekleurd glas-in-lood. Houten kozijnen. Anderhalfsteense segmentboog. Drie eenvoudige staafankers ter hoogte van de balklaag.

Verdieping met vier asymmetrisch gesitueerde, licht verdiepte, rechthoekige, enkelruits vensters met getoogde enkelruits bovenramen. Het linkervenster is kleiner dan de overige vensters. Betonnen lekdorpels en steense segmentbogen. Bakstenen fries met overhoekse muizentand en uitkragende baksteen onder elke tand. Wit geschilderde geprofileerde houten kroonlijst met zinken kraal. Donker

geschilderde betonnen dekplaat met lichte ezelsrug en schouderdje over schuine zijde van het voorste dakschild. Donkere regenpijp juist naast de linkerhoekliseen van de voorgevel.

Rechterzijgevel

Opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. Grijs geschilderde gepleisterde plint met kleine ventilatieroostertjes. Begane grond met centraal een licht verdiept, getoogd, rechthoekig enkelruitsvenster met enkelruits bovenraam. Houten boogveld en houten kozijnen. Betonnen lekdorpel en steense segmentboog. Rechts op de begane grond een licht verdiept, drieledig, gekoppeld venster. Enkelruits boven- en onderramen. Houten kozijnen. Bakstenen lekdorpel. Bakstenen boogveld en steense segmentboog. Rechts van dit gekoppelde venster een verticaal geplaatste betonnen brievenbus.

Vier eenvoudige staafankers ter hoogte van de balklaag. Verdieping met drie symmetrisch gesitueerde rechthoekige, getoogde enkelruits vensters zonder bovenramen. Betonnen lekdorpels, kleine houten boogvelden en steense segmentbogen. Bakstenen fries met overhoekse muizentand en uitkragende baksteen onder elke tand. Wit geschilderde geprofileerde houten kroonlijst met zinken kraal. Donker geschilderde betonnen dekplaat met lichte ezelsrug en schouderdje over schuine zijde van het voorste dakschild. Donkere regenpijp juist naast de rechterhoekliseen van de voorgevel.

Dak

Mansarde-schilddak, belegd met grijze leistenen. Kepers en nok zijn afgedekt met loodslabben. Voorste dakschild met links en rechts een rijk versierde oeil-de-boef-dakkapel met rondvenster, imitatie-sluitsteen, schouderboog en piron. Wolfschilden links en rechts met eenvoudig dakraampje.

Waardering

Deze villa is van zeer hoge monumentale waarde, onder meer wegens de verbondenheid met de geschiedenis van de Dommelsche brouwerij. De familie bezat de brouwerij, deze oude villa naast de brouwerij (nummer 88) en in latere jaren de villa er tegenover (nummer 84). Het rijksmonument Westerhovenseweg 2 (café De Oranjeboom), waar achter ooit de oude brouwerij stond, hoort ook bij dit gehele complex.

Cultuurhistorisch heeft dit pand een rijke geschiedenis die terug gaat tot 1838.

- Er is een bijzondere context op het plein, ontstaan door de aanwezigheid van de brouwerij en twee voormalige schoolgebouwen die momenteel ook onderdeel van de brouwerij vormen;
- Het pand is (qua uiterlijk) nagenoeg authentiek uit 1894. Helaas zijn aan en tegen de achterzijde ontsierende bedrijfsgebouwen gezet;
- De ontwikkeling in de bouwgeschiedenis is hier duidelijk waarneembaar omdat de villa aan de overzijde enkele decennia later voor deze familie werd gebouwd in een geheel andere stijl;
- De rijkdom van de familie wordt hier getoond in een kapitaal, en zeer gedetailleerd pand;
- De voorgevel is rijk geornamenteerd en uniek in deze regio.

Dommelstraat 13

Geen beschrijving aanwezig.

Dommelstraat 22

Geen beschrijving aanwezig.

Helenadal kapel

Geen beschrijving aanwezig.

Hovenierwei 18

Geen beschrijving aanwezig.

Rijksmonumenten

Dommelse watermolen

Dubbele waterradmolen op de Dommel, 'Dommelse Molen'.

Molenhuis deels van baksteen, deels van hout.

De molen is een dubbele onderslagmolen op de Dommel (17^e eeuw en jonger). Oorspronkelijk stond hier een dubbele watermolen: op de linkeroever van de Dommel een korenmolen en op de rechteroever een oliemolen waar raapolie en lijnolie kon worden geproduceerd. De nog bestaande korenmolen is het rijksmonument. Van de oliemolen is alleen de fundering en het maalwerk bewaard gebleven. De huidige opbouw dateert uit 1982. Zij herbergt een molenaarswoning en is naar uiterlijke vorm een reconstructie van de vroegere molen.

Huize Agnetendal

"Huize Agnetendal" is een voormalige pastorie uit 1815. Het pand is gelegen op het terrein van het voormalige klooster St.Agnietendal. Witgepleisterd pand met verdieping onder met leien gedekt zadeldak met hoekschoorstenen. In de symmetrisch ingedeelde voorgevel in het midden een getoogde dubbele deur met smeedijzeren deurijzers, een negental getoogde T-vensters met glas-in-lood in de bovenlichten en boven de deur een 17e eeuwse, gebeeldhouwde cartouche; de voorgevel is afgesloten met een houten, geprofileerde kroonlijst en heeft boven het midden een half rond afgesloten dakkapel, die bekroond wordt door een klein segmentvormig fronton. Op het dak een ijzeren klokkestoel met luidklokje. Voor de deur een stoep met gebeeldhouwde leeuwen. De huidige vormgeving van het pand dateert uit het derde kwart van de 19e eeuw. Het bouwblok staat echter aangegeven op de 19e eeuw. Het bouwblok staat echter aangegeven op de topografische kaart van 1837, zodat de kern van het pand mogelijk uit het begin van de 17e eeuw dateert. Tegen het huis aangebouwd een 19e eeuwse, witgepleisterd koetshuis onder met leien gedekt zadeldak met schild. Op het terrein een bijbehorende inrijhek met door bollen bekroonde pijlers en een restant van een laat-middeleeuwse muur met steunberen, die afkomstig zou zijn van het klooster.

Op het terrein staan ook enkele bijgebouwen. Hierin was sinds 1910 de wasblekerij en kaarsenmakerij gevestigd.

Westerhovenseweg 2

LANGGEVELBOERDERIJ annex voormalig dorpscafé met stallen en schuur, opgetrokken in Ambachtelijk-traditionele bouwtrant en daterend uit 1825. Voor het café-woonhuis een stoep met hardstenen stoeppalen en ijzeren stangen. Achter tegen het pand de fundering van de hier in 1744 gestichte brouwerij die ca. 1890 naar het buurperceel werd verplaatst. Het geheel ligt in het Keersopdal aan de rand van het dorp Dommelen. Naast de schuur een notenboom.

Beschrijving

Langgevelboerderij annex dorpscafé "De Oranjeboom" met stallen en schuur, boven een gepleisterde plint opgetrokken op een rechthoekige plattegrond uit handvormbaksteen in kruisverband. Voorgevel café en woonhuis met knipvoeg. Zadeldak met gesmoorde Hollandse pannen tussen tuitgevels, links uitlopend in een schoorsteen. Op de nok boven het woonhuisgedeelte een tweede schoorsteen. De tuitgevels hebben vlechtingen en aanzetten, rechts een getrapte toppilaster. In het pand zijn nog de resten van de bierkei der van de oude brouwerij. De voorgevel heeft in het midden een paneel deur

met oud beslag en bovenlicht. Geëmailleerde vergunningbordjes. Aan weerszijden van de deur twee T-vensters (schuiframen) met aan de onderzijde elk een strook van 4 ruitjes met geel glas. Dubbele opgeklampte luiken. Deur en vensters, alle even hoog, zijn voorzien van strekken. Staafankers. Geprofileerde, deels gepleisterde kroonlijst met bakgoot. De zijgevel rechts heeft twee latere T-vensters. Daarboven het ankerjaartal 1825 Op zolderniveau twee vensters met 2-ruits bovenlicht en ieder twee draairamen. De achtergevel heeft uiterst links een latere haakse aanbouw met dames- en herentoilet. Voorts een achterdeur met bovenlicht en aan weerszijden een venster met klapraam als bovenlicht. Links van de voorgevel van het woonhuis zijn stallen en schuur onder zadeldak met wolfseinde aangebouwd.

Het dak is gedekt met gesmoorde rode Hollandse pannen. De voorgevel uit donkere handvormsteen (21 x 10,5 x 4/5,5 cm) maakt een oudere indruk dan het woonhuiscafé maar is net zo oud en uit één stuk gebouwd. In het midden en rechts twee identieke dubbele staldeuren onder segmentbogen met strekken, afgedekt door koppen. Deze deuren worden afgewisseld door vensters met gewijzigde 6-ruits schuiframen. Uiterst links een latere deel deur onder houten latei. Staafankers. Onder de dakrand een eenvoudig baksteenfries. Bij de achtergevel van de schuur zet het dak iets lager aan dan bij het woonhuis. De achtergevel vertoont een staldeur, 6-ruits stal ramen uit beton en is deels begroeid. De geheel symmetrische korte zijgevel van de schuur is vernieuwd in imitatie handvormsteen in kruisverband. Grote dubbele deur onder segmentboog met strekken, aan weerszijden getoogde 4-ruits stal ramen uit beton met strekken. Op zolderniveau twee kleine ronde ventilatieopeningen met rollagen. Staafankers. Inwendig is de oorspronkelijke indeling grotendeels bewaard gebleven. Rechts van de ingang bevond zich het dorpscafé, rechts het woonhuis. Het café is, hoewel sinds 1983 gesloten, met inrichting nog geheel intact. De twee zware, in de muur opgelegde moerbalken worden in deze ongedeelde ruimte halverwege ondersteund door stijlen. Deze zijn na de verbouwing in ongeveer 1920 gekomen; eerst was hier een opkamer tot aan de zijgevel onder de bierkei der van de brouwerij en het huis. Van kelder en café-bieropslag is de trap nog aanwezig. De stallen en schuur zijn nog in gebruik als veestal en hierin is het melkvee gehuisvest en vindt huisverkoop plaats.

Waardering

De langgevelboerderij annex dorpscafé met stallen en schuur is van algemeen belang. Het pand heeft cultuurhistorische waarde als voorbeeld van de combinatie van langgevelboerderij en dorpscafé op het platteland. Het pand is van belang voor de geschiedenis van de bierbrouwerij en de economische ontwikkeling van de streek. Het heeft architectuurhistorische waarde vanwege de in- en uitwendig gaaf behouden hoofdstructuur en het traditioneel materiaalgebruik alsmede vanwege onderdelen van het interieur, met name de intacte caféruimte en stallen. Het heeft ensemblewaarde in samenhang met de brouwerij en is straatbeeldbepalend.